

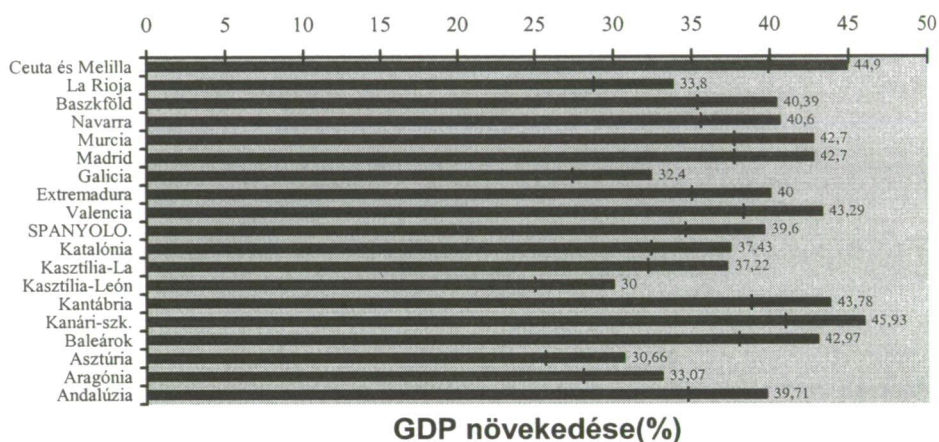
A GDP területi szerkezete Spanyolországban 1995–2000

VÁRNAGY JÓZSEF*

A spanyol statisztikai intézet adatai szerint 1995 és 2000 között a GDP 39,06 százalékkal nőtt, ami 6,82 százalékos évi közepes növekedést jelent. (Az adatok 1995-ös bázison, folyóáron számítottak és euróban értendők.)

Ezt tizenegy autonóm közösség haladta meg, s hét alatta maradt. A legnagyobb növekedést a Kanári-szigetek, Ceuta és Melilla, Kantábria, Valencia és a Baleárok érték el, míg a legalacsonyabb értéket Kasztília-León, Asztúria és Extremadura mellett találjuk (1. ábra).

1. ábra. A GDP százalékos növekedése az egyes közösségekben

A GDP értékét tekintve Katalónia, Madrid és Andalúzia szerepel az első három helyen, az utolsó három közösség pedig Extremadura, Galicia és Kasztília-La Mancha.

Ugyanakkor az egyes közösségek részesedését vizsgálva azt látjuk, hogy leginkább Madrid és Valencia növelte súlyát (0,49 és 0,29%), míg Kasztília-León, Galicia és Katalónia részesedése folyamatosan csökkent (−0,40, −0,27 és −0,22%).

Az első és az utolsó közösség közötti különbség (Katalónia/Ceuta és Melilla) 67,5 szeresről 64,34-szeresre csökkent.

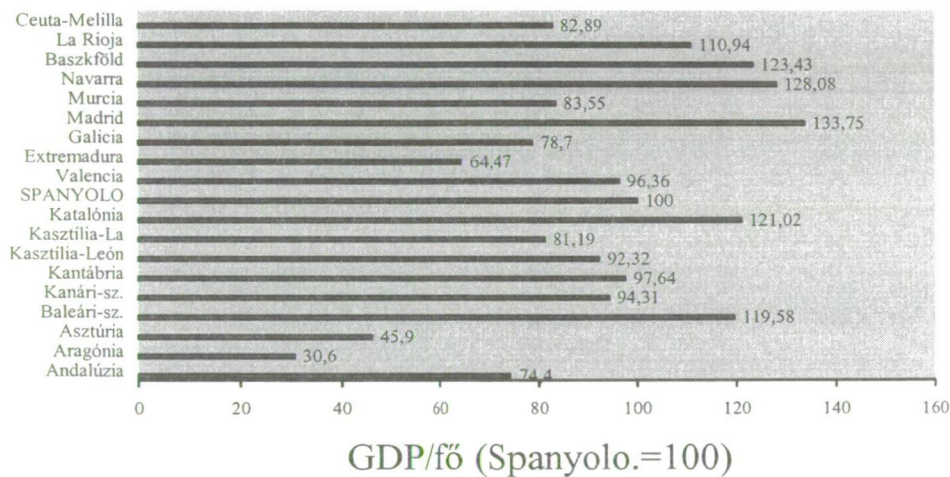
A közösségek közötti rangsor a vizsgált időszakban némi változáson esett át. A „legnagyobb vesztes”, Asztúria a tizenegyedik helyről a tizenharmadik helyre esett vissza, a Baleárok és Murcia viszont egy helyezést javítottak (a tizenkettedikről a tizenegyedikre, illetve a tizenharmadikról a tizenkettedikre).

Az egy főre jutó GDP területi vizsgálata kissé árnyalja a fenti képet. E tekintet-

* PhD hallgató

ben a spanyol átlagot már csak hét autonóm közösség haladta meg, s tizenegy maradt alatta (2. ábra).

2. ábra. Az egy főre jutó GDP alakulása

A nemzeti értékhez viszonyított legnagyobb növekedést Kantábria és Baszkföld könyvelhette el (4,64 és 4,07%), míg a legnagyobb csökkenést a Baleárok és Rioja (–4,6 és –3,88%). Ebből következően a közösségek rangsorában történtek jelentősebbnek mondható változások.

A legnagyobb pozitív változás Kantabriához és Baszkföldhöz köthető, amelyek a tizenegyedikről a nyolcadik, illetve az ötödikről a harmadik helyre léptek előre, míg Valencia egy helyezést javított (a tizedikről a kilencedik helyre).

Ezzel párhuzamosan a Baleárok, a Kanári-szigetek és Kasztília-León rontottak két-két helyet.

Az első és utolsó közösség közötti különbség a vizsgált időszakban 2,09-ről 2,07-re csökkent, ami illeszkedik a hatvanas évek eleje óta tartó folyamatba (1. táblázat).

1. táblázat. Az egy főre jutó GDP különbségének alakulása a legfejlettebb és a legfejletlenebb régiók között (1959–2000)

Baszkföld/Extremadura	2,74	1959
Baleárok/Extremadura	2,51	1971
Baleárok/Extremadura	2,39	1975
Baleárok/Extremadura	2,42	1987
Madrid/Extremadura	2,09	1995
Madrid/Extremadura	2,07	2000

Forrás: Renta Nacional de España

A vizsgált öt évben Madrid megtartotta vezető pozícióját, míg Extremadura az utolsó helyét. (Az 1. táblázat jól mutatja a területi átrendeződés folyamatát az ötvenes évek legvégétől, miszerint a nehézipari jellegű Baszkföld vezető helyét az idegenforgalom felfutásából profitáló Baleárok vette át. A kilencvenes évek elejétől viszont a piachoz kötődő szolgáltatások fejlődése miatt már Madrid került az élre.)

Ha a nemzeti átlaghoz viszonyított egy főre jutó GDP alakulását vizsgáljuk a hetvenes évek közepétől, az alábbi általános megállapításokat tehetjük (2. táblázat).

2. táblázat. A nemzeti átlaghoz viszonyított egy főre jutó GDP alakulása

Autonóm Közösség	1975	1987	1995	2000
Andalúzia	73,6	71	74,21	74,40
Aragónia	99,4	106	108,44	106,91
Asztúria	98,3	93,7	88,15	86,21
Baleári-szk.	138,5	159,3	124,21	119,58
Kanári-szk.	86,2	97,8	96,16	94,31
Kantábria	103,2	97,4	93	97,64
Kasztília-La Mancha	77,34	76,34	82,06	81,19
Kasztília-Leon	82,6	87,4	95,30	92,32
Katalónia	129,4	124,6	122,20	121,02
Valencia	101	103,5	94,92	96,36
Extremadura	57,9	65,6	63,10	64,47
Galicia	76	81	80,84	78,70
Madrid	133,7	129,3	131,63	133,75
Murcia	83	83,8	83,44	83,55
Navarra	113,8	114,4	126,81	128,08
Baszkföld	132,7	112,4	119,36	123,43
Rioja	104,4	109,4	114,82	110,94
Ceuta és Melilla			83,57	82,89

1. Az adott időszakban a legdinamikusabb közösség Madrid volt.

2. Az északi ipari övezet (Cornisa Cantabrica) közösségei közül Baszkföld és Kantábria kilábalni látszik a szerkezeti válságból, s intenzív növekedést mutat az Ebro-völgy feldolgozóipari beruházásoknak köszönhetően Navarra és La Rioja is.

3. Katalónia, mely megtartotta vezető szerepét a GDP nagyságát tekintve, pozíciója romlott.

4. A „három szegény nővér” (Andalúzia, Extremadura és Kasztília-La Mancha) gyors GDP növekedése sem hozott áttörést az országon belüli súlyuk javulásában. Ugyanakkor megkockáztatható, hogy immár Galiciával együtt négy „nővérről” beszéljünk.

A GDP-t termelési ágak szerint vizsgálva azt kapjuk, hogy a megadott időszakban az építőipar és a piaci szolgáltatási ágazatok részesedése nőtt (3. és 4. táblázat).

3. táblázat. Az egyes ágazatok részesedése a hozzáadott értékből

Ágazat	1995 (%)	2000 (%)	Változás
Mezőgazdaság	4,41	3,54	-0,87
Ipar	18,14	17,52	-0,62
Energiatermelés	3,91	3,21	-0,7
Építőipar	7,55	8,45	0,9
Szolgáltatások	65,99	67,28	1,29
Piachoz kötődő szolg.	51,18	53	1,82
Nem piachoz kötődő szolg.	14,81	14,28	-0,53

4. táblázat. Az egyes ágazatok hozzáadott értéknövekedése

Ágazat	Index (2000/1995)
Mezőgazdaság	8,60
Ipar	11,00
Energiatermelés	30,47
Építőipar	51,35
Szolgáltatások	38
Piachoz kötődő szolg.	40
Nem piaci szolg.	30,4

A Spanyol Nemzeti Bank jelentései szerint az építőipar gyors növekedése mögött elsősorban a lakásépítés áll. Az iparban a magasabb technológiai követelményeknek megfelelő ágazatokban volt erősebb a növekedés, elsősorban a közlekedési eszközgyártásban, elektronikában és elektrotechnikában.

A szolgáltatások közül a szállodai és a szállítás-telekommunikáció voltak a legdinamikusabbak.

A vizsgált időszak területi változásait elemzendő az alábbi módszert választottam.

Az egy főre jutó GDP nagysága, az egyes közösségek rangsorának változása, valamint az egyes közösségek GDP-ből való részesedésének változása alapján hat kategóriát képeztem. Ezekbe a csoportokba helyeztem el az egyes autonóm közösségeket.

Így a következő bontás alakult ki.

1. A GDP/fő nagyobb a nemzeti átlagnál, s a relatív változási irányok pozitívek Madrid, Navarra és Baszkföld;
2. A GDP/fő nagyobb a nemzeti átlagnál, a relatív változási irányok egyike negatív Baleári-szigetek;
3. A GDP/fő nagyobb a nemzeti átlagnál, a relatív változási irányok negatívak Aragónia, La Rioja és Katalónia;

4. A GDP/fő kisebb a nemzeti átlagnál, a relatív változási irányok pozitívek
Andalúzia, Murcia, Extremadura, Kantábria és Valencia;
5. A GDP/fő értéke kisebb a nemzeti átlagnál, a relatív változási irányok egyike
negatív
Kanári-szigetek;
6. A GDP/fő értéke kisebb a nemzeti átlagnál, a relatív változások iránya negatív
Asztúria, Kasztília-León, Kasztília-La Mancha, Ceuta és Melilla és Galicia.

Az első kategóriába tartozó közösségeket tekinthetjük az intenzíven fejlődők csoportjának, míg a hatodik a lemaradók csoportja. A harmadik és negyedik csoportot a felső illetve az alsó középmezőnynek nevezhetnők. Az előbbi csoportot az jellemzi, hogy az egy főre jutó GDP értéke meghaladja ugyan a nemzeti átlagot, azonban relatív súlyuk csökkent, körülbelül annyival, amennyivel az első kategóriáé nőtt (-2,19 versus 2,49), s ugyanez mondható el a GDP-vel kapcsolatban is (-0,13 v. 0,19).

Az utóbbi csoportba tartozó közösségek relatív súlya a GDP-ben enyhén növekedett ugyan de (0,09) ez nem volt elegendő az országos átlag eléréséhez az egy főre jutó GDP tekintetében.

A második és ötödik csoportba tartozó Baleári- és Kanári-szigetek átmenetet képeznek.

A GDP szerkezetének jellemzői az egyes csoportokban

1. Madrid kivételével az ipari tevékenység jelentősége nagyobb az országos átlagnál. A gépgyártás, a közlekedési eszközgyártás, a kohászat és fémfeldolgozás adja az ipari termelés értékének több mint felét.

Madrid esetében a piaci szolgáltatások értéke bővült a leginkább. Navarrában és Baszkföldön a szolgáltatások közül a nem piaci ágazatok bővülése volt az erősebb.

A sokoldalúbb mezőgazdasági termelés és a termékeit feldolgozó élelmiszeripar Navarrában, az építőipar pedig Baszkföldön növekedett az átlagot meghaladóan.

2. A csoport egyetlen közössége a Baleári-szigetek. A GDP csekély mértékű növekedése elsősorban az építőipar növekedésének köszönhető. Ugyanakkor a termelési szerkezetet meghatározó szolgáltatások bővülése éppen csak meghaladja az országos átlagot, s az is elsősorban a nem piaci szolgáltatásokhoz kötődik.

3. A csoport átlagos növekedése az egyes ágazatokban a mezőgazdaságot, a bányászatot és energiatermelést leszámítva alacsonyabb az országos értéknél. Az ipari növekedés egyedül Aragóniában haladja meg az országos értéket a gépgyártás, az élelmiszeripar, a közlekedési eszközgyártás és a fémfeldolgozás révén.

Katalónia csökkenő részesedése mögött elsősorban a szolgáltatások, az ipar és az építőipar teljesítményének csökkenése áll. Ezzel együtt az ipar részesedése a termelési szerkezetben is csökkent.

4. Ez talán a legheterogénebb csoport. Az egy főre jutó GDP az országos átlag 97,6 és 64,3%-a között változik. A csoportátlagra jellemző, hogy az ipar kivételével az egyes ágazatok az országos átlagnál nagyobb növekedést produkáltak. Ezzel együtt azonban az első és második szektor részesedése – az építőipar kivételével –

csökkent. Nyilvánvaló, hogy a jelzett két folyamat nagysága határozza meg egy-egy közösség helyzetét az értéktermelésben.

Spanyolország három legszegényebb közösségéből kettő (Andalúzia és Extremadura) e csoport tagja. A gyengén iparosodott régiók jobb eredményei a szolgáltatások bővülésének köszönhető. Amíg Andalúziában a piaci szolgáltatások értéke nőtt (szállodai ágazatok, ingatlan és vállalkozási szolgáltatások), addig Extremadurában a nem piaci ágazatoké.

5. A Kanári-szigetek és a két városi régó, Ceuta és Melilla tartoznak ide. Mindkét régióban meghatározó a szolgáltatási ágazatok és az építőipar. A Kanári-szigetek esetében az építőipar növekedése volt a legnagyobb egész Spanyolországban, a két enklávében pedig a szolgáltatásoké.

6. Az utolsó csoport jellemzője, hogy valamennyi ágazat növekedése az országos átlag alatt maradt. Az ipari termelés esetében csak Galicia haladta meg az országos átlagot a közlekedési eszközgyártás révén.

A vizsgált időszakban a mezőgazdaság részaránya valamennyi régióban csökkent de így is az országos átlag feletti részesedést mutat Asztúria kivételével.

A GDP területi szerkezetét, a dinamikus térségeket, az autonóm közösségeken belüli eltéréseket a tartományok mutatóinak elemzése adja.

Vizsgálati módszer

Öt kiválasztott mutató alapján a tartományok nulla és egy pontot kaptak. Így egy-egy tartomány maximum öt pontot kaphatott. Azokat a tartományokat, amelyek legalább három pontot kaptak, a térképen megjelöltem (3. ábra)

Az öt mutató a következő volt.

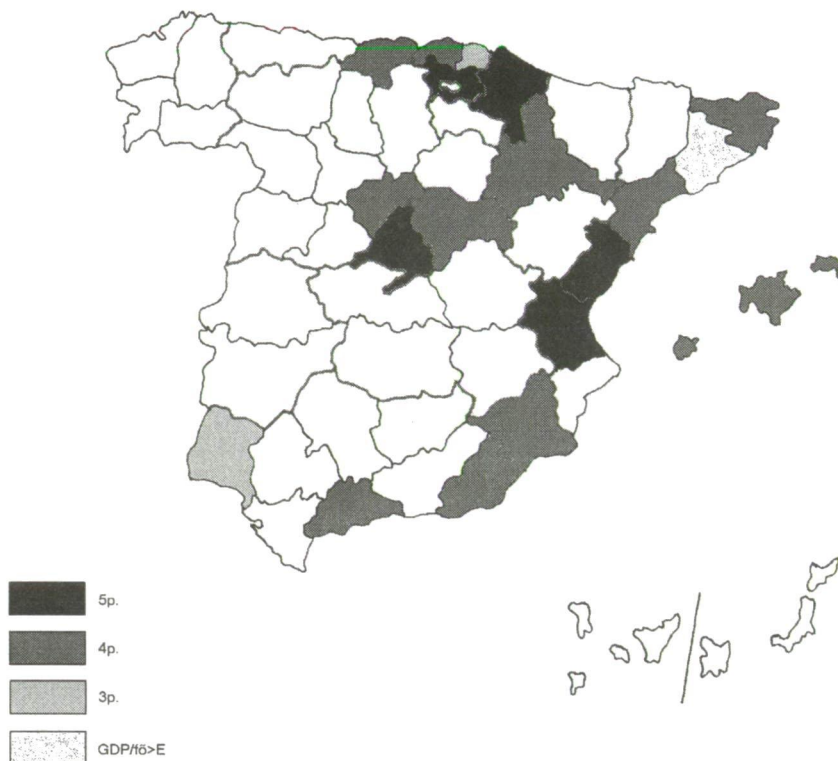
1. A GDP növekedése nagyobb mint az autonóm közösségé	1 pont
2. A GDP/fő értéke nagyobb mint az autonóm közösségé	1 pont
3. A GDP/fő értéke nagyobb a nemzeti átlagnál	1 pont
4. A GDP/fő nemzeti átlaghoz viszonyított értéke nőtt	1 pont
5. A GDP autonóm közösséghez viszonyított értéke nőtt	1 pont

A 3. ábrán jól látható, hogy a legdinamikusabb térségek három, jól meghatározható földrajzi területet fognak át.

1. A francia határtól a Földközi-tenger partján Huelváig.
2. Az Ebro folyó völgye Navarrával és Riojával, amely északnyugaton érintkezik Baszkföld és Kantábria közösségekkel.
3. Madrid valamint Segovia és Guadalajara.

Ez a területi struktúra a hetvenes évek hosszú válságának eredményeként alakult ki, amikor is a turizmus fellendülése maga után vonta a földközi-tengeri partvidék és a szigetek, a magasabb technológiai követelményeket felhasználó iparágak megtelepülése (gépkocsigyártás) pedig az Ebrovölgyének gazdasági növekedését. Ez azt eredményezte, hogy míg Spanyolországban az egy főre jutó GDP különbségei – ha kis mértékben is de – csökkentek, addig az autonóm közösségeken belül Galíciában, Aragóniában, Valenciában és Andalúziában növekedtek.

3. ábra. Az egyes tartományok pontjai a mutatórendszer alapján

A felzárkózó területekről (Guadalajara, Huelva, Segovia) elmondható, hogy az átlagon felüli gazdasági növekedésükben jelentős szerep jutott az építőiparnak, különösen az andalúziai Huelvában, és a szolgáltató szektornak.

Ám ez utóbbi ágazat esetében az új-kasztíliai Guadalajara jelentősen eltér a másik két tartománytól. Ugyanis a szolgáltatások közül a piachoz kötődő ágazatok növekedése és részesedése meghaladta az építőiparét is.

Ezzel szemben a másik két tartományban a nem piaci szektorok részesedése nőtt, s a szolgáltatások növekedése is elmaradt az építőipar mögött (5. táblázat).

Ez természetesen felveti azt a lehetőséget, hogy az építőipar dekonjunktúrája esetén ezek a tartományok visszaeshetnek.

**5. táblázat. Az egyes ágazatok növekedése és részesedésük
a hozzáadott értékből 1995–2000**

	Ágazat	Növekedés	Részesedés		
		2000/1995	1995	2000	Változás
GUADAL. J.	Mezőgazdaság	14,82	9,51	7,89	–1,62
	Energiatermelés	–7,09	6,96	4,67	–2,29
	Ipar	26,97	25,92	23,77	–2,15
	Építőipar	52,34	6,92	7,61	0,69
	Szolgáltatás	53,09	50,70	56,06	5,36
	Piachoz kötődő	57,90	36,80	41,97	5,17
	Nem piaci	40,35	13,89	14,09	0,2
HUELVA	Mezőgazdaság	23,36	9,83	8,90	–0,93
	Energiatermelés	13,61	3,26	2,72	–0,54
	Ipar	25,06	16,12	14,79	–1,33
	Építőipar	66,03	7,73	9,42	1,69
	Szolgáltatás	38,64	63,06	64,17	1,11
	Piachoz kötődő	36,58	48,53	48,65	0,12
	Nem piaci	45,51	14,53	15,52	0,99
SEGOVIA	Mezőgazdaság	22,6	10,56	9,54	–1,2
	Energiatermelés	–1,73	1,22	0,91	–0,31
	Ipar	29,34	12,56	11,97	–0,59
	Építőipar	57,1	7,73	8,95	1,22
	Szolgáltatás	36,99	67,93	68,61	0,68
	Piachoz kötődő	35,09	50,96	50,75	–0,21
	Nem piaci	42,72	16,97	17,85	0,88

Irodalom

Julián Alonzo Fernandez: La nueva situación regional Madrid, Editorial Sintesis S.A. 1993.
Fundacion BBV: Renta Nacional de España y su distribución provincial Bilbao, 1999.
Spanyol Statisztikai Hivatal területi adatsorai a vonatkozó időszakra: www.ine.es
Inebase/cuentas economicas/Contabilidad regional de España.
Spanyol Nemzeti Bank (Banco de España) éves jelentései.
www.bde.es
Informacion anual.